

Бібліотека як «третє місце» або нові реалії бібліотечного простору

Кравченко С. В., завідувач відділом організаційно-методичної роботи та зв'язків з громадськістю РОБМ

З настанням ери інформаційних технологій та масової культури бібліотека, як соціальний інститут отримала серйозний виклик у вигляді величезної кількості каналів електронної комунікації, за допомогою яких сучасна людина може отримати повну, і що важливо, оперативну інформацію з питання, яке її цікавить. Мешканці міст, особливо молодь, все рідше ходять до бібліотеки старого формату. Для бібліотеки вже недостатньо мати будівлю з чудовою архітектурою і тишу в залах для своїх читачів. Для залучення відвідувачів, спілкування між ними бібліотеці потрібно поєднати функції музею, картинної галереї, театру/кінотеатру і книгозбірні в одній будівлі, змінити традиційний простір, враховуючи нові потреби читачів. Таким чином бібліотека стає своєрідним центром освіти і культури, так званим «третім місцем».

Це поняття було введено американським соціологом і урбаністом Реєм Ольденбургом. Його концепція передбачає створення міського середовища, що стоїть на трьох китах – дім, робота і «третє місце», яке має стати джерелом соціальних чудес в досяжних межах для місцевої громади. В такому місці зручно проводити ділові зустрічі, майстер-класи, навчання іноземним мовам, організовувати дозвілля, заняття улюбленим хобі, влаштовувати кіноперегляди. Також тут можна випити гарячі або прохолодні напої, попо'їсти щось зі снекового автомата (печиво, шоколадки). Саме таким «третім місцем» може стати бібліотека як культурний центр тяжіння мешканців і гостей того чи іншого населеного пункту.

Виходячи з того, що урбанізація охоплює все більшу територію країн, постійно зростає і число молодих людей, які навчаються у вищих навчальних закладах або підвищують свою кваліфікацію. Їм потрібно місце для занять і доступ до інтернету, що для чималої кількості молоді не завжди можливо організувати вдома. Тому сучасні публічні бібліотеки все частіше стають саме тим «третім місцем», місцем зустрічі або другим домом не тільки для студентів, але й, наприклад, для мігрантів, біженців і навіть туристів.

До речі, концепція використання бібліотек в якості «вітальні в межах міста» вперше була запропонована в дизайнерських рішеннях скандинавських бібліотек понад сорок років тому, в 1970-х роках минулого століття. Архітектори намагалися задовольнити вимоги відвідувачів, які хотіли побути в бібліотеці довше, випити кави, поспілкуватися з іншими користувачами, послухати денні концерти або взяти участь у засіданнях читацьких клубів. Так архітектурна ідея перетворилася в соціальну концепцію «третього місця», де бібліотека грає вирішальну роль.

Сьогодні на перший план виходить проблема організації бібліотечного простору з різноманітними відкритими зонами. Холи бібліотек зі звичайної інформаційної зони все частіше перетворюються на зони відпочинку, де читач одночасно дізнається про нові для себе відомості та відпочиває в ...бібліотечних арт-кафе або шоколадеріях. Це може відбуватися за рахунок скорочення приміщень, займаних стелажми і полицями з книгами.

Робочі столи та кафедри бібліотекарів теж повинні поступово зникати. Система самообслуговування, яка вводиться в сучасних бібліотеках завдяки RFID-технології безконтактної ідентифікації, поступово звільняє бібліотекарів від повсякденної рутинної праці. Тепер вони можуть приділяти більше часу своїм користувачам – організувати цікаві тренінги, творчі воркшопи (WorkShop), арт-майстерні з хендмейду (HandMade), автограф-сесії на презентаціях книг, роботу читацьких клубів тощо. В бібліотечних фойє, рекреаційних зонах тепер можна, сидячи в кріслах, переглядати періодику, новинки літератури, здійснювати пошук в інтернеті за допомогою технології бездротового доступу WI-FI. Хтось приходить до бібліотеки, щоб знайти в інтернеті роботу або переглянути списки служби знайомств. Деякі бібліотеки дозволяють своїм користувачам принести з собою їжу, щоб підкріпитися, безалкогольні напої тощо.

У такому «третьому місці» поєднуються простір – реальний та віртуальний на фоні кардинальної зміни способу життя, спричинений бурхливим розвитком інформаційних технологій. Для безлічі користувачів бібліотека стає притулком, якого в своїй місцевості більше ніде не знайти. Тому дуже важливо, що саме молодь добре і легко почувається в тих бібліотеках, де до неї ставляться з повагою, якої ні в яких інших громадських місцях їй не надають.

В Рівненській обласній бібліотеці для молоді велика увага приділяється використанню холу і вестибюлів як внутрішнього візуального простору якомога зручнішого для користувачів. Привабливий візуальний ряд зустрічає відвідувача молодіжної бібліотеки буквально з порогу, адже при вході, у вестибюлі розміщено сучасний рекламний X-банер-павук з початковою інформацією про бібліотеку. Перспектива холу бібліотеки вводить читача в інформаційно-довідкову зону бібліотеки, де розміщені читацькі каталоги та картотеки, крім того, в цьому місці зосереджена мультимедійна зона для показу відео.

Тут з 2011 р. організовано демонстрацію мультимедійних матеріалів створених власноруч з метою популяризації творчих акцій та ресурсів книгозбірні, книги та читання, світової культурної спадщини, висвітлення значимих подій та особистостей в історії України. Читачі, які вперше прийшли до бібліотеки, відразу бачать в холі великий екран LCD-телевізора з високоякісним зображенням, що свідчить про статус бібліотеки як сучасного закладу високого рівня.

Не менш важливим елементом віртуально-мультимедійного сервісу для користувачів книгозбірні стала організація хостингу в локальній мережі бібліотеки, який надав змогу оперативно демонструвати тематичні покази відео у створеній зоні безпосередньо під час проведення масових заходів.

Кожного року бібліотекою проводяться екскурсійні тижні, декади, місячники у весняно-літній та осінній періоди, під час яких сотні школярів та студентів міста Рівне мають змогу ознайомитися з ексклюзивною мультимедійною продукцією книгозбірні. Так щомісячно оновлюються інтерактивні мультимедійні презентації з нелінійною структурою «Український календар», які створені за допомогою веб-сервісу Prezi. Щорічно за підсумками обласного конкурсу «Краща книга Рівненщини» створюється віртуальна виставка-подорож «Літературні імена Рівненщини». Нещодавно започаткована серія віртуальних art-подорожей «Європейські студії» з метою залучення молоді міста до геніальних творців європейської культури, зокрема В. Шекспіра – «Шекспір і старовинні англійські

гравюри» та М. Буонарроті – «Світ божественного Мікеланджело», «Титанічні образи Сикстини».

Окремо слід зазначити «екранізацію» автобіографічної книги патріарха сучасної української літератури Ю. Андруховича «Лексикон інтимних міст», яка дозволила створити музично і графічно насичений відеоролик «Юрій Андрухович. Містами Європи». Створення таких високоякісних мультимедійних продуктів стало можливим завдяки використанню відповідних програм – відео-редакторів Camtasia Studio та Windows Movie Maker.

Всі створені мультимедійні матеріали постійно демонструються як відвідувачам бібліотеки, так і розміщуються на сайті бібліотеки (<http://yunilibr.rv.ua/>) та каналі відеохостингу YOU TUBE (<https://www.youtube.com/user/RivneYunilibr>).

В 2013 р. в холі бібліотеки з'явилась нова форма візуалізації творчих акцій бібліотеки – предметно-книжкові відеоінсталяції, які являють собою синтез традиційної книжкової виставки та музейної експозиції з додаванням елементів світлової реклами та відео. Такий підхід допомагає користувачеві, що приходить до бібліотеки, усвідомити, що сучасна молодіжна бібліотека крокує в ногу з часом і не зупиняється на досягнутому.

Для створення привабливого для читача, цілісного образу бібліотеки восени 2014 р. було виготовлено великоформатні кольорові постери (інфографіка, фотоколаж) в стилі виставки-реклами за допомогою безкоштовного онлайн-сервісу easel.ly (<https://www.easel.ly>). Вони були розміщені на стіні навпроти інформаційно-довідкової зони бібліотеки. Постери презентували досягнення бібліотеки за певний проміжок часу, знакові соціокультурні акції бібліотеки, відомих в Рівному та за його межами колишніх читачів книгозбірні та ін.

Партнерами в реалізації ідеї виступили ряд рівненських рекламно-поліграфічних фірм та торгово-сервісний центр «TERRA».

Протягом останніх двох років створену інформаційно-рекреаційну зону бібліотеки відвідали майже 5000 користувачів, зокрема, до 700 відвідувачів – це організовані групи школярів та студентів м. Рівне під час проведення екскурсій та масових заходів, а також щоденні відвідувачі бібліотеки (10 % від числа всіх відвідувань бібліотеки або до 4000 відвідувачів). Підрахунки приблизні, так як не проводився детальний моніторинг. Мультимедійні матеріали, які розміщені на сайті бібліотеки та бібліотечному каналі відеохостингу YOU TUBE, переглянули за останні два роки до 1200 віртуальних користувачів.

Планується і надалі створення високоякісних мультимедійних матеріалів із залученням нових програмних продуктів. Буде продовжено серію віртуальних арт-подорожей «Європейські студії», щорічну віртуальну виставку-подорож «Літературні імена Рівненщини», «Український календар» тощо.

При наявності відповідного фінансування можливе розширення інформаційно-рекреаційної зони бібліотеки, яке може дозволити підсвітити визначені просторові зони за допомогою світлодіодних світильників. Можлива і модернізація мультимедійної зони, яка передбачає збільшення площі екрана телевізора до 60", що значно розширить візуальні можливості відеоматеріалів, що демонструються.

Сьогодні, завітав в бібліотеку, користувачі шукають більше ніж книгу, яку вони вже давно можуть знайти в інтернеті чи купити в книгарні. Вони хочуть унікальний і корисний досвід читача, побудований навколо бібліотекаря та його послуг.

Отже, через створену інформаційно-рекреаційну зону бібліотека не лише забезпечує своїх користувачів максимальним об'ємом інформації з вільним і рівним доступом до неї, але й створює комфортне інтелектуальне середовище, здатне залучати і виховувати нові покоління читачів. А це і є головною цінністю бібліотеки.